

Egy portré személyazonossága

THE IDENTITY OF A PORTRAIT

Ismeretlen festő: Arquieni Mária Kazimiera lengyel királyné, 1685 körül.
Fraknó/Forchtenstein, Esterházy Privatstiftung
 Unknown painter. Polish queen Marie Casimire Louise de La Grange d'Arquien around 1685
 Fraknó/Forchtenstein, Esterházy Privatstiftung

Ismeretlen festő: Arquieni Mária Kazimiera lengyel királyné („Zrínyi Ilona”), 1685 körül.
MNM Történelmi Képcsarnok
 Unknown painter: Polish queen Marie Casimire Louise de La Grange d'Arquien (Ilona Zrínyi) around 1685
 MNM Historical Picture Gallery

Zrínyi Ilona (1649–1703), a Thököly-felkelés során a munkácsi várat a császári sereggel szemben védelmező „amazon” alakja a 19. század elejétől kezdődően a nemzeti függetlenség eszméjét megtestesítő szabadságharcos hőssé vált a magyar történelmi emlékezetben. A reformkor óta számtalan történetírói mű, irodalmi feldolgozás és képzőművészeti alkotás formálta alakját mitikus hősnővé, a nemzet szabadságáért folytatott küzdelem allegorikus nőalakjává. A „nemzet nagyasszonyának” arcvonásait a kollektív emlékezet annak a festménynek a nyomán véli ismerni, amelyet 1884 óta a Történelmi Képcsarnok őriz.

A legújabb kutatások arra derítettek fényt, hogy a portré valójában nem Zrínyi Ilonát, hanem Arquieni Mária Kazimiera (1641–1716) lengyel királynét, Sobieski János lengyel király feleségét ábrázolja.

A felismeréshez a fraknói (Forchtenstein) vár gyűjteményében őrzött hasonló portré szolgált kiindulási pontként, amely párdarabjával, Sobieski János lengyel király képmásával együtt 1690 körül került az Esterházy család tulajdonába.

A Képcsarnokban őrzött festmény II. Rákóczi Ferenc nagynénje, Rákóczi Erzsébet (1654–1707) hagyatékából származik, aki 1685 körül Krakóban szerezte be a lengyel uralkodópár portréit, miután Thököly elől Lengyelországba menekült. A kistapolcsányi kastélyban 1708-ban felvett hagyatéki leltára szerint „János felséges lengyel király” és a királyné képmása II. Rákóczi Ferenc tulajdonába került, aki a munkácsi várba vitette azokat. Az ábrázoltak kiléte azonban a 19. század elejére feledésbe merült, s Zrínyi Ilonaként, illetve a ruszinokat Kárpátalján letelepítő Korjatovics Tódor litván fejedelem képmásaként nyertek „új értelmet”.

Serfőző Szabolcs a MNM Folia Historica című folyóiratának legújabb számában megjelent tanulmányában részletesen bemutatja a kép történetét és „jelentésváltozását”, amelynek révén Munkács hősnőjének képmásává vált.

The figure of Ilona Zrínyi (1649-1703), the ‘amazon’ who defended the castle of Munkács against the imperial army during the Thököly Uprising, has become a freedom fighter hero who embodied the idea of national independence in Hungarian history since the early 19th century. Since the reform era, countless works of historiography, literary works and works of fine art have transformed her into a mythical heroine, an allegorical female figure in the struggle for national freedom. The features of the ‘Lady of the Nation’ are remembered collectively through the painting that has been preserved in the Hungarian Historical Gallery since 1884.

Recent research has revealed that the portrait does not in fact depict Ilona Zrínyi, but Marie Casimire d’Arquien (1641-1716), Queen consort of Poland by marriage to King John III Sobieski.

The starting point for this discovery was a similar portrait in the collection of the Forchtenstein Castle in Frakno, which, together with its counterpart, a portrait of King John Sobieski of Poland, came into the possession of the Esterházy family around 1690.

The painting in the Historical Gallery comes from the estate of Ferenc Rákóczi II’s aunt, Erzsébet Rákóczi (1654-1707), who acquired the portraits of the Polish ruling couple in Krakow around 1685, after fleeing to Poland to escape Thököly. According to the inventory of the estate taken in the castle of Kistapolcsány in 1708, the portraits of “King John the Great of Poland” and the queen became the property of Ferenc Rákóczi II, who took them to the castle of Munkács. However, by the early 19th century, their identity had been forgotten, and they gained a ‘new meaning’ as Ilona Zrínyi and the image of the Lithuanian prince Todor Koryatovich, who had settled the Rusyns in Transcarpathia.

Szabolcs Serfőző describes in detail the history of the painting and its ‘change of meaning’ through which it became the portrait of the heroine of Munkács, in his paper published in the last issue of the museum’s journal Folia Historica.